

Trygve Kalve

Innvandrerbarn i barnevernet

Rapporter

I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

Reports

This series contains statistical analyses and method and model descriptions from the different research and statistics areas. Results of various single surveys are also published here, usually with supplementary comments and analyses.

© Statistisk sentralbyrå, april 1999

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen,
vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-4680-6

ISSN 0806-2056

Emnegruppe

03.03.10 Barnevern

Emneord

Barnevern

Barnevernstiltak

Innvandrerbarn

Design: Enzo Finger Design

Trykk: Statistisk sentralbyrå

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpige tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Rettet siden forrige utgave	Revised since the previous issue	r

Sammendrag

Trygve Kalve

Innvandrerbarn i barnevernet

Rapporter 99/11 • Statistisk sentralbyrå 1999

Av vel 1,1 millioner barn og unge i alderen 0-19 år var 21 500 registrert med ett eller flere barnevernstiltak ved utgangen av 1996. Dvs. at 19 pr. 1 000 barn, eller i underkant av 2 prosent, mottok tiltak fra barnevernet.

Barn med to norskfødte foreldre, også kalt "norske" barn, er den klart største av analysegruppene i undersøkelsen. I denne gruppen med nær 1 million barn og unge, finner vi åtte av ti barnevernsklienter. Sett i forhold til befolkningen under 20 år, var det 17 pr. 1 000 "norske" barn som mottok barnevernstiltak. Dette ligger litt under gjennomsnittet for alle barn og unge.

Gruppen utenlandsadopterte barn, som var den minste av analysegruppene, har også den laveste klientraten, 13 pr. 1 000 barn 0-19 år. Selv om disse barna, som har et utseende og røtter fra en annen verdensdel, vokser opp i et helnorsk miljø, er det relativt få som får kontakt med barnevernet.

Barn med flyktningbakgrunn hadde ikke uventa den klart høyeste klientraten, 62 pr. 1 000 barn. Den relativt høye klientraten må ses i sammenheng med deres spesielle bakgrunn, ofte preget av krig, flukt, tap av nær familie og venner. I gruppen inngår dessuten enslige mindreårige asylsøkere. Selv om klientraten er høy (6 prosent), klarer det store flertall av flyktningbarn seg uten tiltak fra barnevernet.

Gruppen barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder, med nær 74 000 barn og unge, hadde den nest høyeste klientraten. I denne gruppen mottok 29 pr. 1000 barn barnevernstiltak.

Gruppen innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn, består av barn med to utenlandsfødte foreldre. Her fant vi vel 41 500 barn, og 5 prosent av alle barnevernsklienter. Det var 27 pr. 1 000 barn under 20 år som mottok barnevernstiltak. Den relativt høye klientraten kan tilskrives en utstrakt bruk av hjelpetiltak som barnehage og støttekontakt. Svært få innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn var under omsorg av barnevernet.

Undersøkelsen viser en overvekt av gutter blant barnevernsbarna. Dette mønsteret går igjen i samtlige analysegrupper. Tenåringene 13-17 år er den aldersgruppen som har høyest andel barn med tiltak. Få ungdommer blir fulgt opp med barnevernstiltak etter fylte 18 år.

Barn i enforelderfamilier mottok langt oftere tiltak fra barnevernet enn barn som bor sammen med gifte eller samboende foreldre. Ofte vil det her være snakk om tiltak som avlastning, støttekontakt eller barnehageplass. Familietype framstår som en variabel med stor forklaringskraft i undersøkelsen. Når det er sagt, bør det også tilføyes at 95 prosent av barn fra enforelderfamilier ikke mottok barnevernstiltak ved utgangen av 1996.

Undersøkelsen bekrefter en klar sammenheng mellom barns bakgrunn og klientrater. Sjansen for å bli barnevernsklient er minst blant utenlandsadopterte barn, og størst blant barn med flyktningbakgrunn. De vanligste tiltakene til flyktningbarn er støttekontakt, fosterhjem og avlastning.

Emneord: Barnevern, barnevernstiltak, innvandrerbarn.

Prosjektstøtte: Barne- og familiedepartementet.

Innhold

Figurregister	6
Tabellregister.....	6
1. Innledning.....	7
1.1. Datamaterialet til undersøkelsen.....	7
1.2. Fem analysegrupper	7
1.3. Problemstillinger.....	8
1.4. Begrep og definisjoner	8
2. Antall barn og barnevernsbarn i de fem analysegruppene	9
3. Andel barn med barnevernstiltak etter kjønn, alder, familietype, bosted og landbakgrunn	11
3.1. Gutter mottar oftere hjelp	11
3.2. Ulik aldersfordeling i analysegruppene	11
3.3. Familietype	12
3.4. Står Oslo i en særstilling?	14
3.5. Barnevernsklinter etter landbakgrunn	16
4. Hvilke barnevernstiltak er de vanligste?	18
4.1. Hjelpetiltakene dominerer	18
4.2. Få innvandrerbarn under omsorg.....	19
4.3. Besøkshjem/avlastning – det hyppigst brukte tiltaket.....	19
4.4. Bruk av ettervernstiltak.....	21
5. Ulike grunner til å iverksette barnevernstiltak	22
5.1. Foreldrenes manglende omsorgsevne.....	22
5.2. Barnets atferd (sosialt avvik, kriminalitet)	23
6. Endringer fra 1995 til 1996.....	24
6.1. Økt bruk av hjelpetiltak	24
6.2. Færre barn under omsorg.....	24
7. Hva kan den logistiske regresjonsanalysen gi svar på?.....	26
Referanser.....	29
De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter	30

Figurregister

3. Andel barn med barnevernstiltak etter kjønn, alder, familietype, bosted og landbakgrunn

3.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter kjønn. Pr. 31.12.1996	11
3.2. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter aldersgrupper. Pr. 31.12.1996.....	12
3.3. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter familietype. Pr. 31.12.1996.....	13
3.4. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter bosted. Pr. 31.12.1996	15
3.5. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter landbakgrunn, sentrale regioner og verdensdeler, og type tiltak. Pr. 31.12.1996	16
3.6. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter landbakgrunn og type tiltak. Pr. 31.12.1996....	17

4. Hvilke barnevernstiltak er de vanligste?

4.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter barnas bakgrunn og type tiltak. Pr. 31.12.1996	18
4.2. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter barnas bakgrunn og hvilke tiltak. Pr. 31.12.1996	20

5. Ulike grunner til å iverksette barnevernstiltak

5.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1000 barn 0-19 år, etter barnas bakgrunn og grunn for iverksetting av tiltak. Pr. 31.12.1996	22
---	----

Tabellregister

2. Antall barn og barnevernsbarn i de fem analysegruppene

2.1. Antall barn 0-19 år bosatt i Norge pr. 1.1.1997, og barn med barnevernstiltak pr. 31.12.1996, fordelt på fem analysegrupper	9
--	---

3. Andel barn med barnevernstiltak etter kjønn, alder, familietype, bosted og landbakgrunn

3.1. Barn 0-19 år med barnevernstiltak pr. 31.12.1996, etter barnas bakgrunn og fordelt på fire aldersgrupper. Prosent	12
3.2. Barn 0-19 år med barnevernstiltak pr. 31.12.1996, etter barnas bakgrunn og fordelt på familietype. Prosent ...	13
3.3. Barn 0-19 år med barnevernstiltak pr. 31.12.1996, etter barnas bakgrunn og fordelt på bosted. Prosent.....	15

4. Hvilke barnevernstiltak er de vanligste?

4.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter bakgrunn og tiltak. Pr. 31.12.1996	19
---	----

6. Endringer fra 1995 til 1996

6.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter bakgrunn og tiltak. Pr. 31.12.1995 og 31.12.1996. Endringer	24
--	----

7. Hva kan den logistiske regresjonsanalysen gi svar på?

7.1. Effekten av forskjellige kjennemerker ved barna som påvirker sjansen for at de er registrerte som barneverns klienter ved utgangen av 1996. Multipl logistisk regresjon	26
--	----

1. Innledning

Er innvandrerbarn gjenstand for barnevernstiltak oftere eller sjeldnere enn andre grupper barn og unge i Norge? Spørsmålet reises i St.meld. nr. 17 (1996-1997) "Om innvandring og det flerkulturelle Norge", hvor man etterlyser statistikk som kan belyse innvandrerbarns kontakt med barnevernstjenesten.

Ved årsskiftet 1996/1997 var det i Norge bosatt til sammen 1 128 607 barn og unge i alderen 0-19 år. De aller fleste av disse – hele 95 prosent – har ikke innvandrerbakgrunn, hvis vi legger Statistisk sentralbyrås definisjon av innvandrerbefolkning til grunn. Ifølge denne består innvandrerbefolkningen av personer som har to utenlandsfødte foreldre¹.

1.1. Datamaterialet til undersøkelsen

Datamaterialet til denne undersøkelsen er hentet fra ulike registre i Statistisk sentralbyrå (SSB). Analysen baserer seg på en kobling av personopplysninger fra to filer i SSBs befolkningsstatistikksystem, fødelandsfilen og innvandringsgrunnfilen. Til denne "nye" filen, som vi her kan kalle basisfilen, er det koblet opplysninger fra SSBs barnevernsstatistikk for 1996. Et tilsvarende opplegg er tidligere gjennomført for analysen av SSBs barnevernsstatistikk for 1995 (Kalve 1997).

Analysefilen inneholder opplysninger om *alle* barn og unge 0-19 år bosatt i Norge pr. 1.1.1997, og om hvem av disse som mottok barnevernstiltak ved utgangen av 1996. Dette gjør det mulig å beregne klientrater for hvor mange innen hver gruppe som mottok barnevernstiltak, og tilsvarende i undergrupper basert på kjennemerker som alder, kjønn, familietype, bosted og landbakgrunn.

Kristian Lønø, leder for IT-kontoret, har tilrettelagt alle dataene til prosjektet. Han har vært en meget god støttespiller, og bidratt med en grundig testing av datafilene.

¹ Barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder faller derfor utenom SSBs definisjon av innvandrerbefolkning, men er her med som egen analysegruppe.

Det er analysen av 1996-årgangen av barnevernsstatistikken som står sentralt i denne rapporten². Bare i kapittel 6, hvor vi ser på endringer i perioden 1995-1996, vil tall fra 1995-årgangen bli trukket inn.

1.2. Fem analysegrupper

Det er inndelingen av variabelen 'innvandringskategori' slik denne er inndelt i fødelandsfilen, som danner grunnlag for de fem gruppene av barn og ungdom som analyseres i prosjektet:

- barn med to norskfødte foreldre³, heretter kalt "norske" barn
- utenlandsadopterte barn
- barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder⁴, tidvis kalt barn av etnisk blandede familier
- barn med to utenlandsfødte foreldre⁵, som ikke har flyktningstatus, heretter kalt innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn
- innvandrerbarn med flyktningbakgrunn⁶.

² En analyse av 1995-årgangen er publisert i en artikkel i Samfunnspeilet (Kalve 1997).

³ I gruppen inngår "barn som er født i Norge av to norskfødte foreldre" og barn som bor i Norge, men er "født i utlandet av to norskfødte foreldre". Pr. 1.1.1997 var det 986 308 barn under 20 år med to norskfødte foreldre bosatt i Norge.

⁴ I denne gruppen inngår både "barn som er norskfødte med en utenlandsfødt forelder" og barn som bor i Norge men er "født i utlandet med en norskfødt forelder". Pr. 1.1.1997 var det 73 983 barn og unge 0-19 år med en norsk og en utenlandsfødt forelder i Norge.

⁵ Denne gruppen består av både "førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn" og "andregenerasjonsinnvandrere". Pr. 1.1.1997 var det henholdsvis 12 454 og 29 056 barn og unge 0-19 år i de to gruppene. Felles for begge gruppene er at ingen personer har status som "flyktning, asylsøker eller person med opphold på humanitært grunnlag" i SSBs innvandringsgrunnfil.

⁶ Opplysningene er hentet fra SSBs innvandringsgrunnfil som bygger på Utlendingsdirektoratets (UDI) flyktningregister (FLYREG). Gruppen "barn med flyktningbakgrunn" omfatter barn av personer som er innvilget asyl/flyktningstatus, individuelt opphold på humanitært grunnlag eller midlertidig kollektiv beskyttelse enten disse har kommet som asylsøkere, overføringsflyktninger eller gjennom familiegjenforening. Dette er personer som i andre sammenhenger inngår i innvandrerbefolkningen som "førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn" eller "andregenerasjonsinnvandrere", ettersom de fleste har to utenlandsfødte foreldre. Pr. 1.1.1997 var det 18 157 barn og unge under 20 år i gruppen barn med flyktningbakgrunn.

Disse fem bakgrunnskategoriene vil stå sentralt i den videre analysen. I gruppen barn med to utenlandsfødte foreldre som ikke har flyktningstatus, her kalt innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn, er det i tillegg mulig å skille mellom førstegenerasjons- og andre-generasjonsinnvandrerbarn. Eventuelle forskjeller mellom disse vil bli kommentert i rapporten.

Prosjektet gir oss to situasjonsbilder; det første viser hvor mange barn i de ulike analysegruppene som mottok tiltak ved utgangen av 1995, og det andre som vi skal konsentrere oss om her, et tilsvarende bilde pr. 31.12.1996.

1.3. Problemstillinger

Prosjektet, som er basert på en analyse av kvantitative registerdata, har hatt følgende definerte målsetting:

- a) å framskaffe sikker viten om omfanget av innvandrerbarn i barnevernet,
- b) få kunnskap om barna med hensyn til deres alder, kjønn, familietype, bosted og landbakgrunn,
- c) undersøke om det er forskjeller i bruk av tiltak overfor innvandrerbarn sammenliknet med bruk av barnevernstiltak til "norske" barn,
- d) undersøke om innvandrerbarn skiller seg ut fra "norske" barn når det gjelder grunnlag for å iverksette barnevernstiltak.

1.4. Begrep og definisjoner

I lov om barnevernstjenester (BVL) går det et klart skille mellom bruk av hjelpetiltak og omsorgstiltak. Loven bygger på prinsippet om at barnevernstjenesten primært skal sette inn hjelpetiltak i familien. Først når hjelpetiltak har vært prøvd, og dette ikke er tilstrekkelig, kan fylkesnemnda om det er nødvendig, overta omsorgen for barnet, og plassere det utenfor hjemmet etter BVL § 4-12. Loven åpner imidlertid for at barn kan plasseres utenfor hjemmet uten at man overtar omsorgen for barnet, da som en frivillig plassering etter BVL § 4-4.5. ledd.

Hjelpetiltak

Hjelpetiltak er etter lov om barnevernstjenester hjemlet i § 4-4 (i gammel lov både etter § 18 – forebyggende tiltak, og § 51 – ettervernstiltak). Hjelpetiltak kan være støttekontakt, barnehageplass, besøkshjem/avlastningshjem, økonomisk hjelp, at hjemmet settes under tilsyn ved at det oppnevnes tilsynsfører for barnet, at hjemmet mottar hjemmekonsulent o.l. Barnevernsloven åpner for at barn kan plasseres utenfor hjemmet – f.eks. i fosterhjem – uten at det må treffes vedtak om omsorgsovertakelse. En slik plassering etter § 4-4.5. ledd, vil være et hjelpetiltak.

Omsorgstiltak

Omsorgstiltak er hjemlet i lov om barnevernstjenester § 4-12 (i gammel lov etter § 19). Alle vedtak om å overta omsorgen for barnet og anbringe det til oppfostring utenfor hjemmet skal nå behandles av fylkesnemnda. Omsorgstiltak kan være beredskapshjem, fosterhjem, barne- og ungdomshjem, bo- og arbeidskollektiver, rusmiddelinstusjon, barne- og ungdomspsykiatri, psykiatrisk instusjon eller annet omsorgstiltak utenfor hjemmet. Det er med andre ord lovparagrafen som avgjør om en fosterhjems plassering er et omsorgstiltak eller hjelpetiltak.

2. Antall barn og barnevernsbarn i de fem analysegruppene

Av nær 4,4 millioner personer bosatt i Norge pr. 1.1.1997, var vel 1,1 million (1 128 607) barn og unge i alderen 0-19 år. Om lag en firedel av befolkningen (25,7 prosent) var altså under 20 år. På samme tid, pr. 31.12.1996, var det i barnevernsstatistikken registrert i alt 21 505 barn og unge med ett eller flere barneverns-tiltak⁷. Dvs. at 19 pr. 1 000 barn, eller i underkant av 2 prosent av alle barn og unge i Norge, mottok tiltak fra barnevernet ved utgangen av 1996 (se tabell 2.1).

Gruppen "norske" barn er som forventet den klart største, og teller nær 1 million barn og unge. Vel 87 prosent av alle barn og unge bosatt i Norge inngår i denne analysegruppen. Her finner vi dessuten nær åtte av ti barnevernsklienter. Sett i forhold til antall barn og unge 0-19 år, var det 17 pr. 1 000 i gruppen "norske" barn, som mottok barnevernstiltak. Dette er litt under gjennomsnittet for alle barn og unge.

Gruppen utenlandsadopterte barn er den klart minste av analysegruppene. De om lag 8 650 utenlands-adopterte barna i alderen 0-19 år, utgjør bare 0,8 prosent av befolkningen under 20 år. Dette er den av analysegruppene som har den laveste klientraten. Bare 13 pr. 1 000 barn var registrert med barnevernstiltak

ved utgangen av 1996. Til sammen utgjør de bare 0,5 prosent av barnevernsklientene. Sjøl om gruppen er liten er den interessant å analysere, fordi vi vet lite om det oppstår ekstra problemer for barn og unge når de vokser opp i et helnorsk miljø med et utseende og røtter fra en annen verdensdel (Seltzer 1976, Kalve 1998). Undersøkelser viser imidlertid at de klarer seg godt både i utdanningssystemet (Nicolaysen 1998), og med hensyn til psykisk helse (Cederblad 1993).

Gruppen barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder er en relativt stor gruppe på nær 74 000 barn og unge. Her finner vi i underkant av 7 prosent av alle barn bosatt i Norge og 10 prosent av alle barnevernsbarna. Gruppen har en høy klientrate, 29 pr. 1 000 barn og unge, dvs. 1,5 ganger høyere enn gjennomsnittet for alle barn og unge, og 1,7 ganger høyere enn for gruppen "norske" barn. Det gjenstår å se om den relativt høye klientraten skyldes utstrakt bruk av hjelpetiltak, eller om gruppen har relativt mange barn plassert utenfor hjemmet etter omsorgsovertakelse.

Gruppen innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn, er barn som har to utenlandsfødte foreldre. Det kan her like gjerne være snakk om barn med svenske eller

Tabell 2.1. Antall barn 0-19 år bosatt i Norge pr. 1.1.1997, og barn med barnevernstiltak pr. 31.12.1996, fordelt på fem analysegrupper

	Barn 0-19 år	Prosent	Barn med tiltak	Prosent	Pr. 1 000 barn
Barn i alt	1 128 607	100,0	21 397	100,0	19,0
Analysegruppene					
Barn med to norskfødte foreldre	986 308	87,4	16 929	79,1	17,2
Utenlandsadopterte barn	8 649	0,8	113	0,5	13,1
Barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder	73 983	6,6	2 159	10,1	29,2
Innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn					
Førstegenerasjon	12 454	1,1	277	1,3	22,2
Andregenerasjon	29 056	2,6	787	3,7	27,1
Barn med flyktningbakgrunn	18 157	1,6	1 132	5,3	62,3

⁷ Av de 21 505 barna som hadde tiltak fra barnevernet ved utgangen av 1996, mangler vi fullstendig fødselsnummer (11-siffer) på 108 personer, dvs. 0,5 prosent av barna. Da koblingen til fødelandsfilen krever fullstendig fødselsnummer, vil antall barn med barnevernstiltak i denne analysen være 21 397.

danske foreldre, som barn av innvandrere fra mer fjerntliggende strøk, med pakistansk, marokkansk eller tyrkisk opprinnelse. I gruppen som til sammen teller vel 41 500 barn og unge, dvs. 3,7 prosent av alle barn under 20 år, kan vi i tillegg skille ut hvem som er førstegenerasjons- og andregenerasjonsinnvandrebar. Det var flest andregenerasjonsinnvandrebar ved utgangen av 1996, vel 29 000, mot bare 12 500 barn og unge i gruppen førstegenerasjonsinnvandrebar. Til sammen har gruppen innvandrebar uten flyktningbakgrunn 5 prosent av alle barneverns klienter, og klientratene for førstegenerasjons- og andregenerasjonsinnvandrebar var henholdsvis 22 og 27 pr. 1 000 barn 0-19 år. Også her gjenstår det å se om de relativt høye klientratene skyldes utstrakt bruk av hjelpetiltak i familiene, eller om mange er blitt fratatt omsorgen for barna.

Gruppen barn med flyktningbakgrunn framstår som en spesiell gruppe. Totalt dreier det seg om nær 18 200 barn og unge under 20 år. Her finner vi ikke uventa den klart høyeste klientraten, 62 pr. 1 000 barn, som er 3,2 ganger høyere enn gjennomsnittet for alle barn og unge. Dette er barn som enten sjøl er kommet som flyktning, alene eller sammen med familie, eller som er kommet til Norge som et resultat av familieforening med personer som tidligere er kommet som flyktninger. Den relativt høye klientraten må ses i sammenheng med barnas spesiell bakgrunn, som ofte er preget av krig, flukt, tap av nær familie og venner. Noen av barna er i tillegg kommet til Norge alene, da med status som enslig mindreårig asylsøker. Tallene kan virke alarmerende når vi her sammenligner grupper og finner at tallet på klienter pr. 1 000 barn ligger tre ganger over gjennomsnittet. Det er derfor viktig å ha in mente at det dreier seg om 6 prosent av alle barn med flyktningbakgrunn, og at det store flertall, 94 prosent av flyktningbarna, var uten barnevernstiltak ved utgangen av 1996.

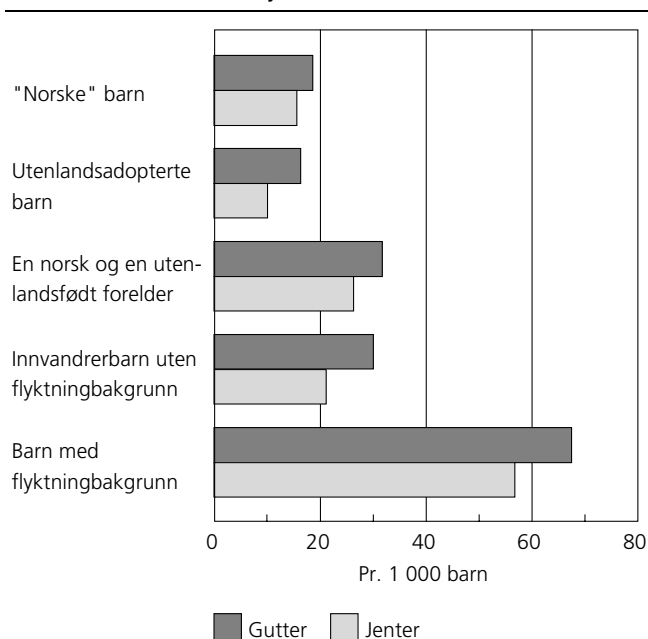
3. Andel barn med barnevernstiltak etter kjønn, alder, familietype, bosted og landbakgrunn

Sett i forhold til befolkningstall var det gruppen innvandrerbarn med flyktningbakgrunn som oftest mottok barnevernstiltak, og utenlandsadopterte som hadde lavest klientrate. Både gruppene 'barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder' og 'innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn' har forholdsvis flere barnevernsklienter enn det vi fant blant "norske" barn. Vi skal i fortsettelsen se nærmere på klientratene i de fem analysegruppene, når vi deler materialet inn i undergrupper, etter kjønn, alder, familietype og bosted.

3.1. Gutter mottar oftere hjelp

Helt siden SSBs barnevernsstatistikk ble en individstatistikk i 1954, etter innføring av lov om barnevern i 1953, har det vært en overvekt av gutter blant barn med barnevernstiltak. I 1997-årgangen, som er den siste årgangen, finner vi at 56 prosent av barnevernsklientene var gutter. Overvekten av gutter gjelder både for barn med hjelpetiltak (tidligere kalt forebyggende tiltak), og for barn under omsorg.

Figur 3.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter kjønn. Pr. 31.12.1996

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

Av figur 3.1 finner vi et klart mønster; gutter har høyere klientrater enn jenter innen samme analysegruppe. Dette gjelder for samtlige analysegrupper. Vi vet imidlertid fra før at nivået, dvs. klientrate målt som antall barn med tiltak pr. 1 000 barn, er forskjellig fra gruppe til gruppe og høyest i gruppen barn med flyktningbakgrunn. Det er imidlertid langt flere barnevernsklienter pr. 1 000 barn i gruppen "jenter med flyktningbakgrunn", enn andel gutter med tiltak i de fire andre analysegruppene. Lavest andel barnevernsklienter finner vi blant utenlandsadopterte jenter, og gruppen utenlandsadopterte gutter ligger her på andreplass. Bildet blir med andre ord mer sammensatt hvis vi sammenligner klientrater på tvers av analysegruppene.

3.2. Ulik aldersfordeling i analysegruppene

Barn og unge er i fortsettelsen delt inn i følgende fire aldersgrupper:

1. barn i førskolealder 0 til 6 år,
2. skolebarn i alderen 7 til 12 år,
3. tenåringer 13 til 17 år, og til slutt en fjerde gruppe bestående av 18- og 19-åringer. Sistnevnte aldersgruppe må ses på bakgrunn av bestemmelsene i lov om barnevernstjenester (BVL). Barnevernsloven gjelder fortrinnsvis for barn under 18 år, men loven åpner for tiltak, "ettervern", inntil barnet har fylt 20 år, hvis barnet selv samtykker i at tiltaket skal fortsette.

Tabell 3.1 viser at det er store forskjeller mellom gruppene i aldersfordelingen av barnevernsklientene. Ser vi alle gruppene samlet er barn i førskolealder 0-6 år, skolebarn i alderen 7-12 år og tenåringer 13-19 år, her inkludert "ettervernsklientene", tre tilnærmet like store grupper. Slik er det også for gruppen "norske" barn. Gruppen utenlandsadopterte skiller seg klart ut, her fins det knapt noen barnevernsklienter i førskolealder. Hovedtyngden av klienter i denne analysegruppen ligger i aldersgruppen 13 til 17 år. Vi kan i tillegg merke oss at hele 12 prosent av klientene er ettervernsklienter i alderen 18-19 år. En klientrate som er tre ganger høyere enn gjennomsnittet. Blant innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn er imidlertid bildet et helt annet, ettersom nær halvparten (45 prosent) av barnevernsbarna var under 7 år. Her finner vi

Tabell 3.1. Barn 0-19 år med barnevernstiltak pr. 31.12.1996, etter barnas bakgrunn og fordelt på fire aldersgrupper. Prosent

	0-6 år	7-12 år	13-17 år	18-19 år	Alle
Alle barn med barnevernstiltak	32	34	30	4	100
Analysegruppene					
Barn med to norskfødte foreldre	32	34	30	4	100
Utenlandsadopterte barn	1	27	60	12	100
Barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder	38	35	24	3	100
Alle innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn	45	29	23	3	100
Førstegenerasjon	7	35	51	7	100
Andre generasjon	59	27	13	1	100
Barn med flyktningbakgrunn	16	41	37	6	100
Alle barn i befolkningen	38	30	23	9	100

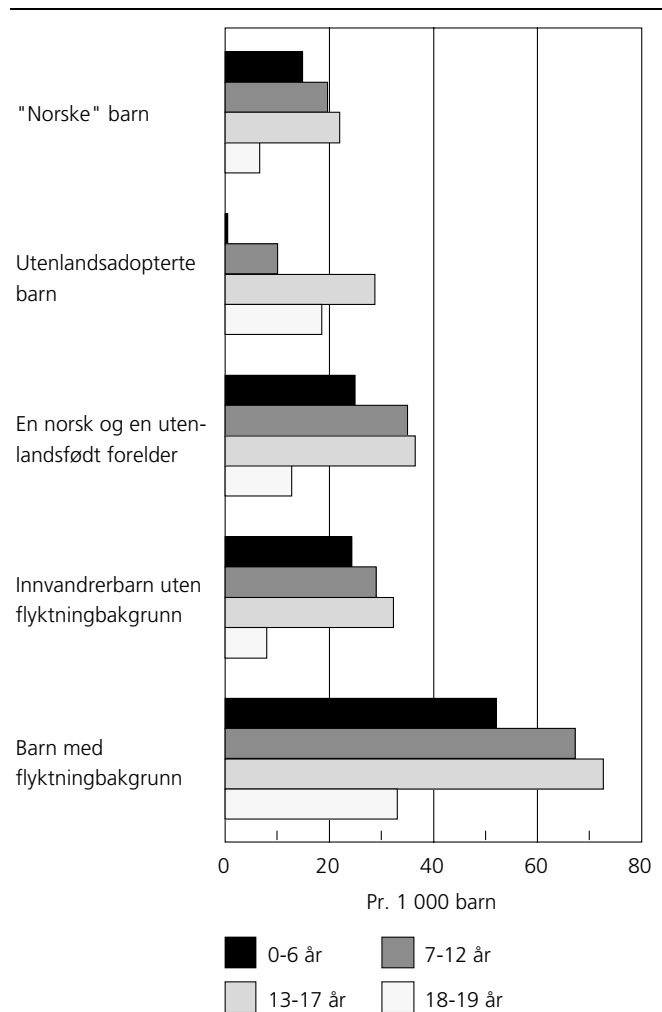
imidlertid store forskjeller mellom første- og andre-generasjonsinnvandrere. I førstnevnte gruppe var bare 7 prosent av barnevernsbarna i førskolealder, og hovedtyngden (51 prosent) var i tenåra. Blant andre-generasjonsinnvandrere derimot var langt de fleste, hele seks av ti barnevernsbarn (59 prosent), under 7 år. Også i gruppen barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder finner vi relativt flere unge barnevernsklinter, her var nær fire av ti (38 prosent) under 7 år. I gruppen barn med flyktningbakgrunn var det relativt få barnevernsbarn i førskolealder (16 prosent). Her var det flest klienter i alderen 7-12 år. Forskjeller mellom gruppene når det gjelder barnevernsbarnas alderssammensetning er viktig å ha i mente når vi senere sammenligner hvilke tiltak barnevernstjenesten setter i verk.

Flest tenåringer med tiltak

Fokuserer vi på *nivået*, dvs. andel barn med tiltak pr. 1 000 barn i de enkelte aldersgruppene (se figur 3.2), er det tre "mønstre" som bør kommenteres. Det første mønsteret er at tenåringene 13-17 år har høyest andel barn med tiltak. Dette gjelder for samtlige analysegrupper. Ser vi alle gruppene samlet, var gjennomsnittet 24 barn med tiltak pr. 1 000 blant tenåringer 13-17 år og henholdsvis 22 og 16 barn pr. 1 000 i gruppene skolebarn 7-12 år og barn i førskolealder 0-6 år. Det andre mønsteret er at "ettervern" brukes relativt lite. Det er få "ettervernsklinter", og spesielt få blant "norske" barn, hvor bare 7 pr. 1 000 i aldersgruppen 18-19 år mottok barnevernstiltak. Det tredje mønsteret er at gruppen utenlandsadopterte barn skiller seg ut ved at knapt noen barn i førskolealder mottok tiltak, og at relativt mange ungdommer hadde behov for "ettervernstiltak". Også i gruppen barn med flyktningbakgrunn finner vi høye klientrater blant 18-19-åringene. Spørsmål om adgang til å forlenge eksisterende barnevernstiltak for barnevernsbarn etter fylte 20 år har vært et sentralt tema på den sosialpolitiske dagsorden. Stortinget har nå vedtatt en endring i barnevernsloven som gjør det mulig for barnevernstjenesten å forlenge barnevernstiltak til den unge fyller 23 år.⁸

⁸ Lovendringen ble vedtatt i Stortinget den 26. juni 1998 og trådte i kraft fra 1. september 1998.

Figur 3.2. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter aldersgrupper. Pr. 31.12.1996

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

3.3. Familietype

Fortsatt vokser de fleste barn i Norge opp i en familie hvor mor og far er gift. Et situasjonsbilde pr. 1.1.1997, som vist i tabell 3.2, forteller at sju av ti barn under 20 år (69 prosent) bodde sammen med gifte foreldre. I tillegg var det 12 prosent av barna som bodde sammen med begge foreldrene, hvor foreldrene var 'samboende med felles barn', men altså ikke gift. Åtte av ti barn

Tabell 3.2. Barn 0-19 år med barnevernstiltak pr. 31.12.1996, etter barnas bakgrunn og fordelt på familietype. Prosent

	Giftede foreldre	Samboende foreldre	Enforelderfamilie	Andre	Alle
Alle barn med barnevernstiltak	21	6	46	27	100
Analysegruppene					
Barn med to norskefødte foreldre	18	7	47	28	100
Utenlandsadopterte barn	57	2	18	24	100
Barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder	16	4	56	24	100
Alle innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn	50	3	36	12	100
Førstegenerasjon	38	2	36	23	100
Andregenerasjon	54	3	35	8	100
Barn med flyktningbakgrunn	37	2	34	27	100
Alle barn i befolkningen	69	12	18	2	100

under 20 år bodde altså sammen med begge foreldrene. I underkant av 200 000 barn, eller hvert sjettede barn i Norge (17,5 prosent), bodde sammen med bare den ene av foreldrene. Langt de fleste av de som bodde i enforelderfamilier bodde sammen med mor. I tillegg var det 1,5 prosent av barna under 20 år, som enten bodde i institusjon, fosterhjem eller alene, og disse er her samlet i en felles kategori 'andre'.⁹ Det er viktig å ha in mente at familietypevariabelen gir oss et situasjonsbilde på et bestemt tidspunkt, og at barn kan ha vokst opp i andre familiekonstellasjoner i andre faser av oppveksten.

Sammenligner vi gruppen av barn med barnevernstiltak med resten av befolkningen, finner vi store forskjeller når det gjelder hvilken familietype barna vokser opp i (se tabell 3.2). Mens sju av ti av alle barn under 20 år bodde sammen med begge foreldrene som var gifte, bodde bare to av ti barnevernsbarn (21 prosent) i denne familietypen. Familietypen 'enforelderfamilier' er dessuten klart overrepresentert blant barneverns klientene. Nær halvparten av barnevernsbarna (46 prosent) bodde sammen med bare den ene av foreldrene, mot hvert sjettede barn (18 prosent) i hele befolkningen. Selv om 46 prosent av barn med barnevernstiltak ved utgangen av 1996 bodde sammen med bare den ene av foreldrene, kan mange av disse ha bodd sammen med begge foreldrene tidligere i livet.

I en undersøkelse hvor man fulgte et årskull over tid (Jensen og Clausen 1997), fant man at hver femte 16-åring hadde opplevd at foreldrene hadde løst opp forholdet. Riktignok omfattet dette både gifte og samboende foreldre.

Sammenligner vi de fem gruppene finner vi også store forskjeller. Av de "norske" barnevernsbarna og de med en norsk og en utenlandsfødt forelder, bodde rundt halvparten i enforelderfamilier. Blant innvandrerbarn, både de med og de uten flyktningbakgrunn, var det til sammenligning én av tre som bodde sammen med bare den ene av foreldrene. Utenlandsadopterte barn med barnevernstiltak bodde derimot sjelden i enforelderfamilier.

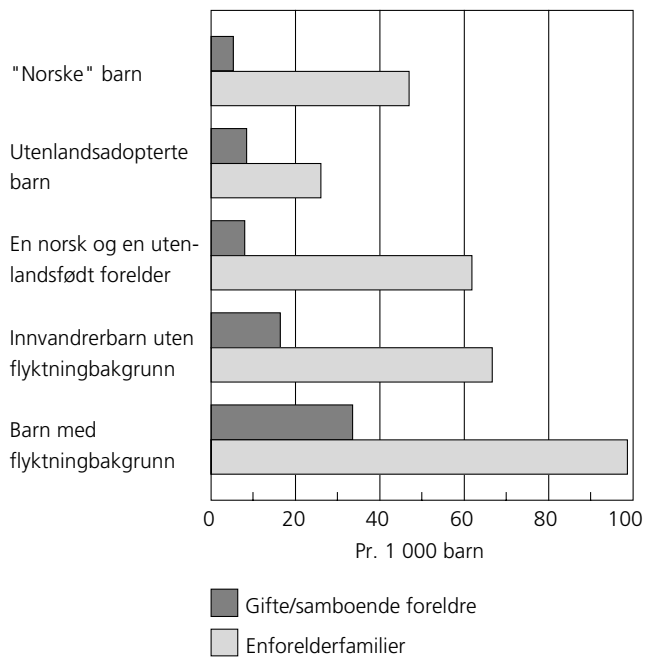
Høye klientrater i enforelderfamilier

Fokuserer vi på *nivået*, dvs. andel barn med tiltak pr. 1 000 barn, ser vi at barn som bor i enforelderfamilier har langt høyere klientrater enn barn som bor sammen med gifte eller samboende foreldre. Dette er et mønster som går igjen i samtlige analysegrupper (figur 3.3).¹⁰

Figur 3.3. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter familietype. Pr. 31.12.1996

⁹ Hele 27 prosent av barneverns klientene tilhørte kategorien 'andre'. Dette er ofte barn plassert i institusjon eller fosterhjem, men kan også være ungdommer som har flyttet hjemmefra og som bor alene utenfor familien. Disse får eget (nytt) familienummer når de ikke lenger er registrert på samme adresse som foreldrene. Rent teknisk blir fødselsnummeret da brukt som personens nye familienummer. I denne undersøkelsen mangler vi med andre ord sikre opplysninger om hvilken familietype de "tyngste" barneverns klientene kom fra. Vi vet ikke om de kom fra en forelder- eller toforeldrefamilie da de ble plassert i fosterhjem eller i institusjon.

¹⁰ Dess flere av klientene som er plassert utenfor hjemmet, dess større andel av gruppen vil tilhøre kategorien "andre" som her er holdt utenfor i rateberegningen.

Kategorien "resten av landet" er de resterende små og mellomstore kommunene i landet.

Ved utgangen av 1996 var 9 prosent av alle barn og unge under 20 år bosatt i Oslo, og her finner vi 11 prosent av barneverns klientene. Det som på sett og vis

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

Henholdsvis 50 pr. 1 000 barn i førstnevnte gruppe, mot bare 6 pr. 1 000 i toforeldrefamilier. Tiltaksraten er med andre ord åtte ganger høyere blant barn fra enforelderfamilier, enn blant de som bor sammen med begge foreldrene. Den store forskjellen i klientrater er imidlertid ikke overraskende, da den samsvarer med det man fant i en undersøkelse av nye barneverns klienter i 1978 (Flaatten 1983). Her var klientraten 10,8 ganger høyere i enforelderfamilier enn i toforeldrefamilier, henholdsvis 12,0 og 1,2 barn med tiltak pr. 1 000 barn.

Når vi sammenligner klientrater på denne måten kan vi lett miste av synet at når 5 prosent av barn i enforelderfamilier mottok tiltak (50 pr. 1 000), så var det hele 95 prosent av barn fra enforelderfamilier som ikke var registrerte med barnevernstiltak ved utgangen av 1996. Det er også viktig å ha in mente at familietypevariabelen gir oss et situasjonsbilde på ett bestemt tidspunkt (pr. 1.1.1997), og at det derfor ikke blir riktig å konkludere med at nær halvparten av barneverns klientene (46 prosent) "har vokst opp" med bare én forelder.

3.4. Står Oslo i en særstilling?

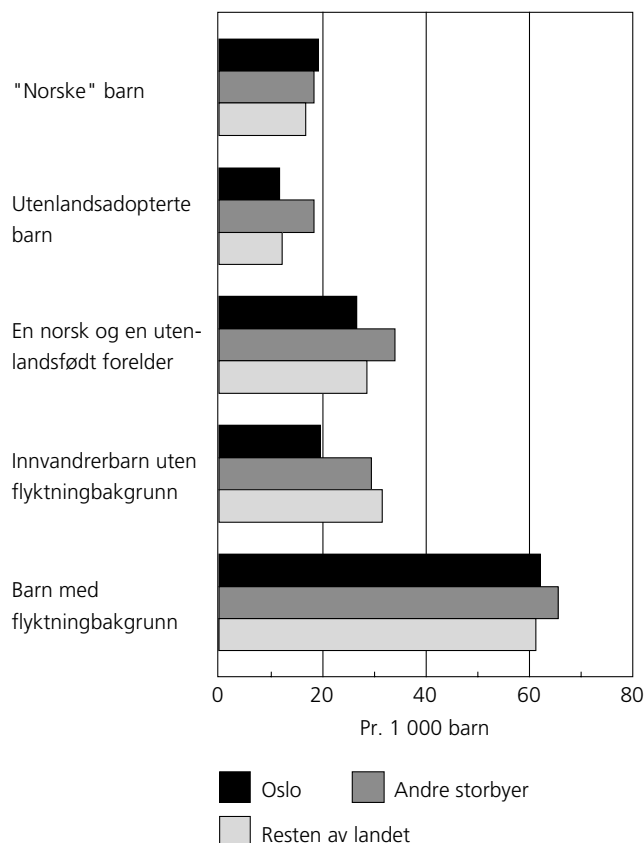
Regjeringens handlingsplan for barn og unge med innvandrerbakgrunn (Barne- og familiedepartementet 1995) reiser spørsmålet om innvandrerbarn i Oslo er overrepresentert i barnevernsstatistikken sammenlignet med resten av landet. For å belyse dette har vi valgt å dele landets kommuner inn i tre grupper:

- Oslo,
- "andre storbyer" og
- "resten av landet".

I gruppen "andre storbyer" inngår Drammen, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø.

setter Oslo i en særstilling, er at nær halvparten (47 prosent) av gruppen 'innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn' var bosatt i hovedstaden, og at hver tredje barnevernsklient i denne gruppen (36 prosent) bodde i Oslo. Ser vi på gruppen 'andregenerasjonsinnvandrerbarn uten flyktningbakgrunn' finner vi at over halvparten (52 prosent) av disse bodde i Oslo, og at Oslo hadde 39 prosent av barnevernsklientene i denne gruppa.

Figur 3.4. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter bosted. Pr. 31.12.1996

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.3. Barn 0-19 år med barnevernstiltak pr. 31.12.1996, etter barnas bakgrunn og fordelt på bosted. Prosent

	Oslo	Andre storbyer	Resten av landet	Alle
Alle barn med barnevernstiltak	11	16	73	100
Analysegruppene				
Barn med to norskfødte foreldre	8	15	77	100
Utenlandsadopterte barn	7	21	72	100
Barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder	16	20	64	100
Alle innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn	36	20	45	100
Førstegenerasjon	26	20	54	100
Andregenerasjon	39	19	41	100
Barn med flyktningbakgrunn	24	21	55	100
Alle barn i befolkningen	9	15	76	100

Oslo hadde ved utgangen av 1996 en høyere andel barnevernsklienter enn det vi finner i "andre storbyer" og "resten av landet". Andelen i Oslo var 22 barn med tiltak, mot 21 og 18 pr. 1 000 barn under 20 år i de andre to gruppene. Det er den relativt høye klientraten blant "norske" barn som gjør at Oslo ligger på topp (se figur 3.4). For gruppene 'utenlandsadopterte barn', 'barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder', og 'barn med flyktningbakgrunn', finner vi de høyeste klientratene i "andre storbyer". For gruppen 'innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn', er det kanskje noe overraskende at klientandelen er høyest i "resten av landet".

Hvorfor Oslo, som ligger på "topp" når det gjelder antall barnevernsklienter generelt, har den laveste klientraten for 'innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn' er vanskelig å gi noe sikkert svar på. En forklaring kan være at innvandrerbarn blir mer synlige i små kommuner, og at barnevernet derfor lettere klarer å fange opp dem som har behov for hjelp. I Oslo vil de mange innvandrerbarna kunne "drukne i mengden" og bli usynlige for barnevernet, fordi de er mange. En annen forklaring kan være at innvandrerbarn som bor i små og mellomstore kommuner gjennomgående har en vanskeligere oppvekst enn de som bor i Oslo, der det

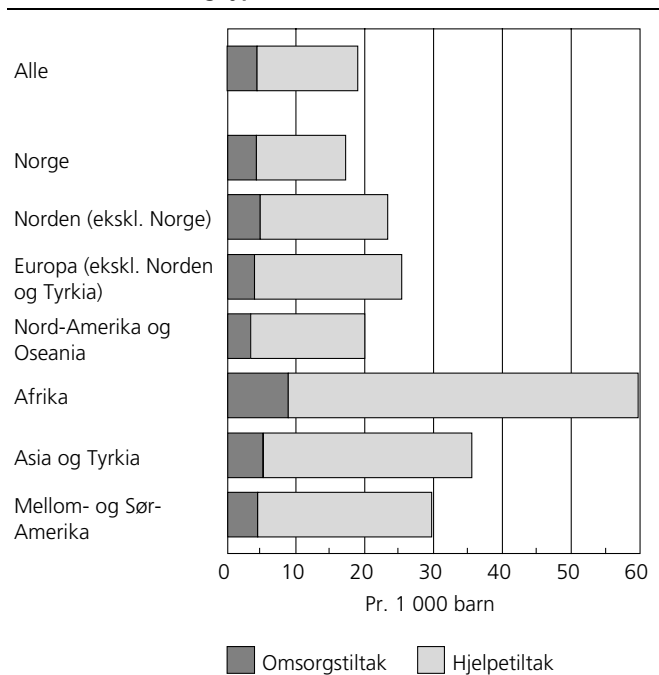
tross alt finnes mange med samme bakgrunn. Kanskje er diskriminerende holdninger til innvandrere mer utbredt på småsteder enn i hovedstaden? Eller skyldes de relativt høye klientratene i "resten av landet" rett og slett at barnevernsarbeiderne i små kommuner er mer opptatt av å sikre integrering av innvandrerbarn ved å ta i bruk tiltak som barnehageplass, støttekontakt o.l., enn kollegaene i hovedstaden?

3.5. Barneverns klienter etter landbakgrunn

Figur 3.5 viser andel barneverns klienter pr. 1 000 barn fordelt på sentrale regioner og verdensdeler. Her er Norge og Norden skilt ut fra resten av Europa, og Tyrkia er her gruppert sammen med asiatiske land. USA og Oseania er slått sammen til en region. Figuren skiller ellers mellom omsorg og hjelpetiltak. Omsorgstiltak er tiltak som representerer et drastisk inngrep i en familie. Ofte innebærer det at barn plasseres i fosterhjem eller på barnevernsinstitusjon. Hjelpetiltak er tiltak som avlastning, støttekontakt eller barnehageplass. Mer om dette siden.

Barn med "norsk" bakgrunn har noe overraskende den laveste klientraten, bare 17 pr. 1 000 barn og unge under 20 år mottok ett eller flere barnevernstiltak. Overraskende fordi en ikke skulle forvente noen vesentlig forskjell mellom "norske" barn og barn fra de andre nordiske land.

Figur 3.5. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter landbakgrunn, sentrale regioner og verdensdeler, og type tiltak. Pr. 31.12.1996

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

Afrikanske og asiatiske barn har høye klientrater

Barn med afrikansk bakgrunn har den høyeste klientraten både for barnevernstiltak generelt, og barn under omsorg spesielt. Den høye klientraten blant afrikanske barn i Norge, 60 pr. 1 000 barn 0-19 år, må ses i sammenheng med at nær hvert femte barn med afrikansk bakgrunn (18 prosent) er kommet som flyktninger fra krigsherjede land som Somalia og Etiopia/Eritrea. Blant de barna som er kommet som flyktninger, finner vi en klientrate som er mer enn dobbelt så høy, som den for "barn av etnisk blandede familier", dvs. med norsk mor og afrikansk far, eller omvendt, henholdsvis 126 og 56 pr. 1 000 barn. De relativt høye klientratene også blant afrikanske barn uten flyktningbakgrunn, indikerer imidlertid at afrikanske barn i Norge oftere har vanskeligere oppvekstvilkår enn "norske" barn, og at barnevernstjenesten oftere finner det nødvendig å sette inn hjelpetiltak i disse familiene. Det er imidlertid viktig å understreke at det store flertall av afrikanske barn i Norge (94 prosent), ikke mottok tiltak fra barnevernet. Det hører med til bildet at svært få barn blir adoptert fra Afrika sammenlignet med Sør-Amerika og Asia. I gruppen adopterte barn var det som vi husker, få barneverns klienter.

Vel 47 000 barn i Norge har bakgrunn som knytter dem til et asiatisk land (inkludert Tyrkia). Dette er fire ganger så mange barn som i gruppen "barn med afrikansk landbakgrunn", og Asia er den verdensdelen som, etter Europa (inkludert Norden), har flest barn som vokser opp i Norge. Hvert sjettede barn med asiatsk landbakgrunn hadde flyktningbakgrunn (17 prosent), og de fleste av disse kommer fra Vietnam, Iran, Irak og Sri Lanka. Blant de asiatiske barna som er kommet som flyktninger, finner vi ikke uventet den høyeste klientraten, 66 pr. 1 000. Til sammenligning var klientraten blant asiatiske "barn av etnisk blandede familier", 46 pr. 1 000 barn. Av asiatiske "barn med to utenlandsfødte foreldre" var klientraten langt lavere; 27 pr. 1 000 barn.

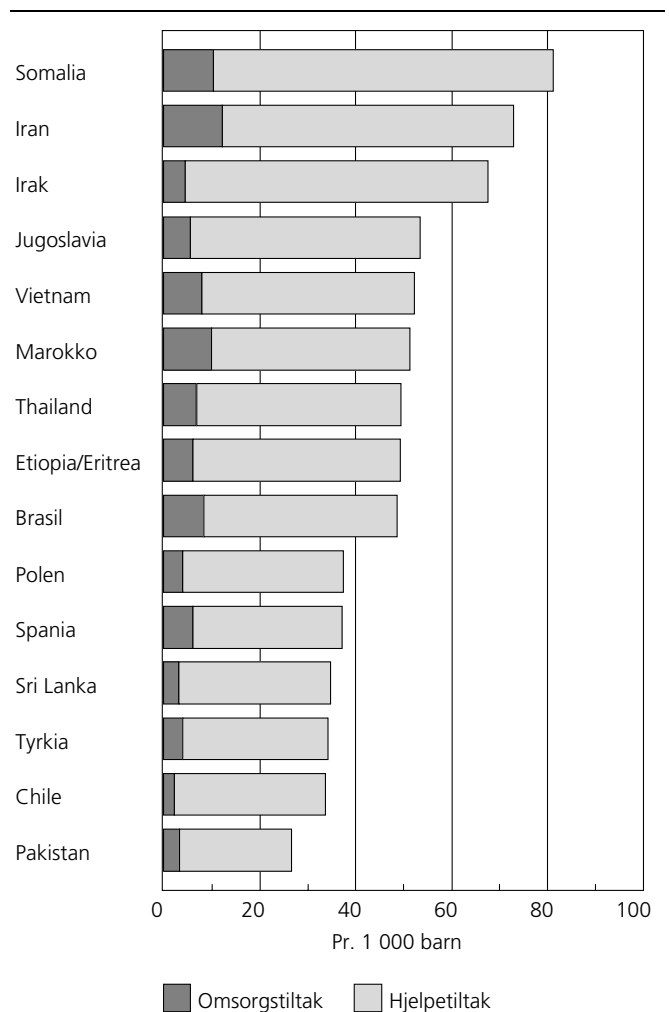
Blant de vel 10 000 barna med tilknytning til land i Mellom- og Sør-Amerika hadde hvert åttende barn flyktningbakgrunn (13 prosent). De fleste av disse kommer fra Chile. Nær tre av ti barn (29 prosent) er adopterte og de fleste av disse er fra Colombia. Ser vi alle fra denne regionen under ett, hadde 30 pr. 1 000 barn tiltak fra barnevernet. De med flyktningbakgrunn har den høyeste klientraten med 48 pr. 1 000 barn, mot bare 18 pr. 1 000 blant de adopterte barna. Også for barn med tilknytning til Mellom- og Sør-Amerika er klientraten høyere i gruppen "barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder" enn i gruppen "barn med to utenlandsfødte foreldre", henholdsvis 36 og 22 pr. 1 000 barn. At barn fra Mellom- og Sør-Amerika kommer ut med litt lavere klientrate enn barn fra Asia, kan for en del tilskrives at det i den første kategorien er en langt høyere andel adopterte barn, en gruppe som generelt har få barnevernsklienter. Barn fra USA og Oseania har litt høyere klientrate enn det vi finner blant "norske" barn, men dette skyldes en høyere andel på hjelpetiltak. Når det gjelder barn under omsorg er klientraten lavere enn for "norske" barn.

Barn fra Somalia, Iran og Irak har de høyeste klientratene

Blant land med høye klientrater (se figur 3.6) finner vi Somalia, Iran, Irak, Jugoslavia, Vietnam, Etiopia/Eritrea og Sri Lanka. Dette er alle land som enten er eller har vært i krig eller i krigslignende situasjoner og hvor en svært høy andel av barnevernsklientene har flyktningbakgrunn. De øvrige land på listen er Marokko, Thailand, Brasil, Polen og Spania, hvor barna trolig vokser opp i Norge fordi en av foreldrene er kommet som arbeidstaker, og/eller fordi mor eller far har giftet seg med en norsk statsborger.

Av figur 3.6 ser vi at barn fra Somalia, Iran og Irak skiller seg ut med de høyeste klientratene, både når det gjelder barn med barnevernstiltak generelt, og barn under omsorg. Klientraten for barn fra Somalia er nær fem ganger høyere enn det vi finner for "norske" barn. Dette kan tilskrives at hele 83 prosent av somaliske barn med barnevernstiltak har flyktningbakgrunn, og

Figur 3.6. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter landbakgrunn og type tiltak. Pr. 31.12.1996

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

at mange er kommet som enslige mindreårige flyktninger. Høy klientrate og høy andel flyktninger gjelder også for barna fra Iran og Irak. Men også for disse gruppene med relativt høye klientrater, er det viktig å huske at de aller fleste, mer enn 90 prosent av somaliske barn i Norge, klarer seg uten barnevernstiltak. De aller fleste av de som mottar tiltak, får hjelpetiltak, som støttekontakt, avlastning eller barnehageplass.

Barn og unge med pakistansk landbakgrunn er en stor gruppe som teller over 10 000 personer under 20 år. De fleste, vel sju av ti, er det vi kan kalle andregenerasjonsinnvandrere med to utenlandsfødte foreldre. Barn med pakistansk bakgrunn har litt høyere klientrate enn det vi finner blant "norske" barn, 27 mot 17 pr. 1 000 barn under 20 år, noe som skyldes flere barn med hjelpetiltak. Andelen barn under omsorg er derimot lavere enn blant "norske" barn.

4. Hvilke barnevernstiltak er de vanligste?

Barnevernstjenesten er både en hjelpe- og kontrollinstans. Ifølge barnevernslovens formålsparagraf (BVL § 1-1) skal barnevernstjenesten i den enkelte kommune a) "sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid", og b) "bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår". Sentralt i barnevernsarbeidet står bruk av hjelpetiltak etter BVL § 4-4. Loven bygger her på et klart prinsipp om at barnevernstjenesten primært skal sette inn hjelpetiltak i familien. Først når hjelpetiltak har vært prøvd, og dette ikke er tilstrekkelig, kan fylkesnemnda overta omsorgen for barnet og plassere det utenfor hjemmet etter BVL § 4-12. En omsorgsovertakelse representerer med andre ord et dramatisk inngrep i en familie fra det offentliges side, og tas bare i bruk når hjelpetiltak ikke strekker til for å sikre barn mot omsorgssvikt og/eller mishandling.

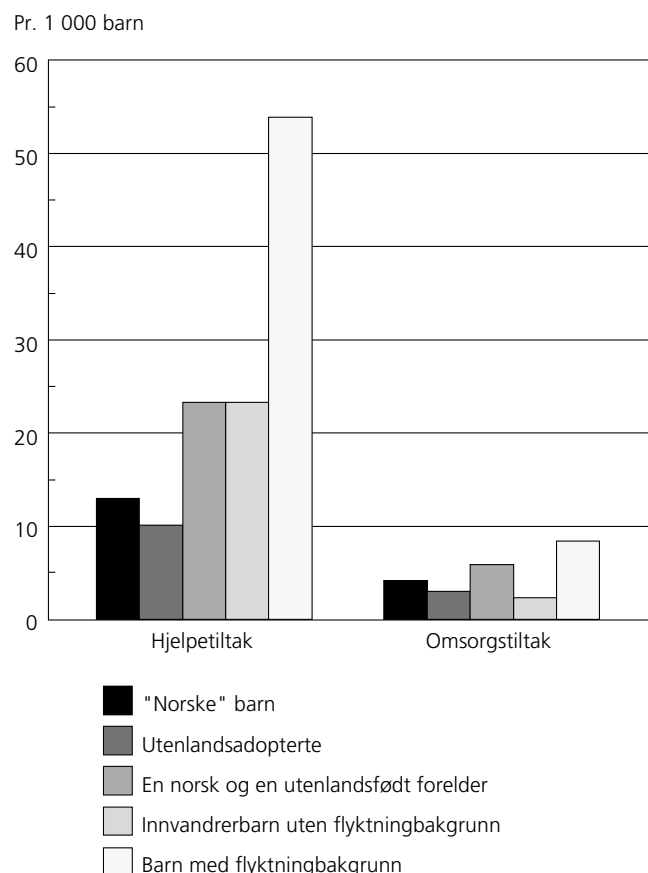
4.1. Hjelpetiltakene dominerer

Undersøkelsen viser at tre av fire barnevernsbarn (77 prosent) mottok bare hjelpetiltak, og at ett av fire barn med tiltak (23 prosent) var under omsorg. Fordelingen av hjelpetiltak versus omsorgstiltak varierer imidlertid mye fra gruppe til gruppe. I gruppen innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn var f.eks. bare ett av ti barn med tiltak (9 prosent) under omsorg, og tilsvarende var bare hvert åttende (13 prosent) og hvert femte barn (20 prosent) i gruppene 'barn med flyktningbakgrunn' og 'barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder' omsorgsklienter. "Norske" barn og utenlandsadopterte barn hadde derimot en helt annen fordeling, her var henholdsvis 24 og 23 prosent av de barna som hadde tiltak under omsorg av barnevernet. En slik fordeling alene kan imidlertid gi et skjevt bilde, da det i gruppen utenlandsadopterte barn er få barn under omsorg.

Ser vi på andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år i de fem analysegruppene, vil vi få fram et annet bilde (se figur 4.1). Det brukes relativt sjelden hjelpetiltak til utenlandsadopterte og "norske" barn, henholdsvis 10 og 13 pr. 1 000 barn i disse gruppene

mottok hjelpetiltak. Hjelpetiltak er like hyppig brukt overfor 'barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder' og til 'innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn', 23 pr. 1 000 barn i disse gruppene mottok hjelpetiltak ved utgangen av 1996. Barn med flyktningbakgrunn kommer ikke overraskende i en særstilling og her er andel barn med hjelpetiltak 3,7 ganger høyere enn gjennomsnittet for alle gruppene.

Figur 4.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter barnas bakgrunn og type tiltak. Pr. 31.12.1996

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

4.2. Få innvandrerbarn under omsorg

Hvem er under omsorg? Ved utgangen av 1996 var 4 800 barn og unge, eller 4,3 pr. 1 000 barn, under omsorg av barnevernet. Dvs. at barnevernet hadde overtatt omsorgen for i underkant av en 1/2 prosent av alle barn i Norge. Den høyeste omsorgsraten fant vi, ikke overraskende, blant barn med flyktningbakgrunn (se figur 4.1), hvor 8,4 barn pr. 1 000 var under omsorg. Omsorgsraten for denne gruppen var dobbelt så høy som den vi finner for gruppen "norske" barn. Andelen barn under omsorg er likevel overraskende lav ettersom hele 99 prosent av gruppen barn med flyktningbakgrunn, en gruppe som inkluderer enslige mindreårige flyktninger, ikke var under omsorg av barnevernet. Gruppene innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn og utenlandsadopterte barn hadde de laveste omsorgsratene, henholdsvis 2,3 og 3,0 pr. 1 000 barn. Dette er betydelig lavere enn det vi fant blant "norske" barn, hvor 4,2 pr. 1 000 var under omsorg. Gruppen barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder hadde den nest høyeste omsorgsraten. I denne gruppen var 5,9 pr. 1 000 barn omsorgsklienter, en omsorgsrate som er 1,4 ganger høyere enn for "norske" barn.

Flest gutter under omsorg

Også ved omsorgsovertakelser fant vi en generell overvekt av gutter. Bare i gruppen barn med flyktningbakgrunn var det overraskende en høyere omsorgsrate blant jenter enn gutter. Gruppen innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn bryter også med 'det norske' mønsteret, ettersom det her var en tilnærmet like høy andel jenter som gutter under omsorg.

Fordeler vi omsorgsrater etter bosted er det to trekk som er framtrædende. Det første er at Oslo og 'andre storbyer' har langt høyere omsorgsrater enn det vi finner i 'resten av landet', henholdsvis 6,2 pr. 1 000 barn i de to førstnevnte gruppene, mot 3,7 pr. 1 000 i sistnevnte. Det andre er at vi finner relativt høye omsorgsrater både i Oslo og 'andre storbyer' for

gruppen "norske" barn, kombinert med lave omsorgsrater for 'innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn'. I "resten av landet" var omsorgsraten nesten like høy for 'innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn' som for "norsk" barn.

4.3. Besøkshjem/avlastning – det hyppigst brukte tiltaket

I barnevernsstatistikken registreres alle tiltak som barnevernstjenesten setter i verk for det enkelte barn etter lov om barnevernstjenester. Tabell 4.1 inneholder de sju hyppigst brukte tiltakene, i tillegg til andel barn med hjelpetiltak og omsorgstiltak i de fem analysegruppene. Betegnelsen "andre tiltak" blir brukt om uspesifiserte barnevernstiltak av forebyggende karakter.

Ser vi alle barnevernsbarn under ett, er besøkshjem det tiltaket som hyppigst blir brukt. Hvert fjerde barn med barnevernstiltak (26 prosent) stod registrert med besøkshjem. Besøkshjem må kunne sies å være et typisk forebyggende tiltak som dekker to funksjoner: Man avlaster foreldrene, og i tillegg gis barna en mulighet til nye opplevelser sammen med andre voksne personer. Særlig overfor en "sårbar" familietype som enslige forsørgere, hvor mor ofte blir isolert, vil besøkshjem fungere som et gunstig avlastningstiltak. Besøkshjem er det tiltaket som hyppigst blir brukt overfor "norske" barn, og barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder. Vi vet fra før (se tabell 3.2), at cirka halvparten av barn med tiltak i disse gruppene bodde sammen med bare den ene av foreldrene. Sammenligner vi ratene i tabell 4.1, finner vi at besøkshjem langt oftere ble brukt som tiltak til barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder og til barn med flyktningbakgrunn, enn til "norske" barn og innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn. Utenlandsadopterte barn mottok langt sjeldnere besøkshjem.

Tabell 4.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter bakgrunn og tiltak. Pr. 31.12.1996

	Barn med to norskfødte foreldre	Utenlands- adopterte barn	Barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder	Innvandrer- barn uten flyktning- bakgrunn	Barn med flyktning- bakgrunn	Alle
Hjelpetiltak	13,0	10,1	23,3	23,3	53,9	14,7
Omsorgstiltak	4,2	3,0	5,9	2,3	8,4	4,3
Enkelttiltak						
Besøkshjem	4,6	2,0	9,9	3,9	9,4	5,0
Fosterhjem	4,2	2,7	5,9	2,4	9,5	4,3
Støttekontakt	3,2	3,4	4,9	4,7	18,5	3,6
Barnehage	3,2	0	6,4	8,6	6,2	3,6
Økonomisk hjelp	3,0	2,2	5,1	4,3	13,3	3,3
Tilsyn	1,7	1,2	2,8	2,5	6,3	1,9
Barne- og ungdomshjem	0,7	1,6	0,9	0,7	3,0	0,7
Andre tiltak	3,7	4,0	6,8	6,1	16,5	4,2
Barn med tiltak i alt	16 929	113	2 159	1 064	1 132	21 397

Fosterhjem ved omsorgsovertakelser

Fosterhjem er det tiltaket som er nest hyppigst i bruk. Ved utgangen av 1996 var 23 prosent av alle barn med barnevernstiltak plassert i fosterhjem. Barn under omsorg ved utgangen av 1996, var i fem av seks tilfeller (82 prosent) plassert i fosterhjem. Barn med flyktningbakgrunn og barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder var langt oftere plassert i fosterhjem enn "norske" barn, men også blant "norske" barn brukes fosterhjem relativt ofte. Gruppen barn med flyktningbakgrunn skiller seg for øvrig ut ved at relativt mange var plassert i fosterhjem hos nær familie. Dette kan f.eks. være "enslige mindreårige flyktinger" som er blitt plassert hos en onkel eller tante.

Støttekontakt til barn med flyktningbakgrunn

Hvert femte barn med barnevernstiltak ved utgangen av 1996 (19 prosent), mottok støttekontakt. Tiltaket brukes i særlig grad overfor barn med flyktningbakgrunn, hvor tre av ti hadde støttekontakt. Også overfor barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder og innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn brukes støttekontakt noe oftere enn blant "norske" barn.

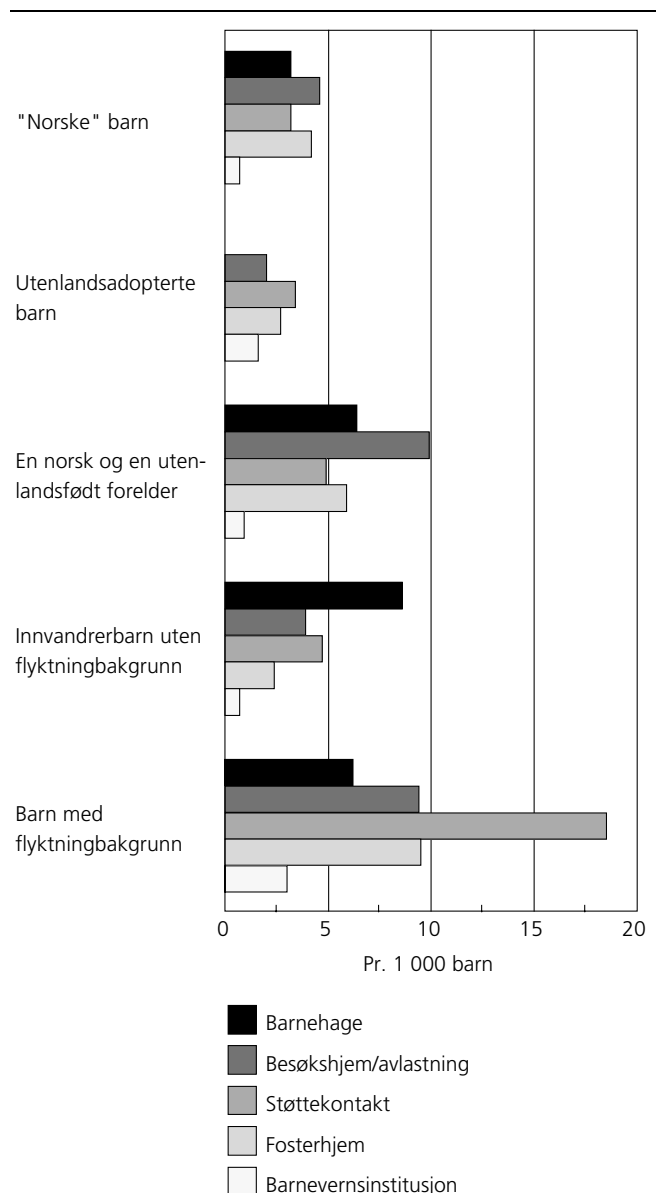
Barnehageplass til innvandrerbarn

Barnehageplass blir hyppig brukt som barnevernstiltak. Hvert femte barn med tiltak (19 prosent) var tildelt barnehageplass. Ser vi på barnevernsklientene i førskolealder, de under 7 år, hadde faktisk hele 56 prosent barnehageplass. Tiltaket er av typisk forebyggende karakter. En barnehageplass vil kunne sikre barna språktrening med tanke på å mestre skolestarten bedre, og gir i tillegg mulighet for lek og integrasjon. Den vil også kunne gi barnevernet gode kontrollmuligheter. Barnevernstjenesten vil kunne få rapport om barnets utvikling, og indirekte sikres det en daglig kontakt med familien gjennom plass i barnehagen. For innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn er barnehageplass det tiltaket som oftest settes i verk. Også gruppene barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder, og barn med flyktningbakgrunn, mottar oftere barnehageplass gjennom barnevernstjenesten enn gruppen "norske" barn. Ingen utenlandsadopterte barn var tildelt barnehageplass av barnevernstjenesten. De er, som vi før har sett, knapt registrert som barnevernsklienter før de begynner på skolen.

Innvandrerbarn med hjelpetiltak

Hvis vi noe forenklet skal knytte bare ett tiltak til hver av analysegruppene, så blir bildet følgende (se figur 4.2). Besøkshjem til "norske" barn og barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder. Støttekontakt til barn med flyktningbakgrunn og til utenlandsadopterte barn, og barnehageplass til innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn. Alle de fem hyppigst brukte tiltakene til innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn er tiltak av forebyggende karakter. Bruk av fosterhjem eller barnevernsinstitusjon kommer her langt ned på listen. Tiltak som barnehage, støttekontakt og

Figur 4.2. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter barnas bakgrunn og hvilke tiltak. Pr. 31.12.1996

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

økonomisk hjelp er alle tiltak som kan bidra til integrering av innvandrere i det norske samfunn. En utstrakt bruk av forebyggende tiltak overfor "sårbare" grupper av barn og unge er helt i tråd med intensjonene i barnevernsloven.

Det faktum at barnevernstjenesten i større grad velger forebyggende tiltak overfor innvandrerbarn enn for "norske" barn, kan skyldes at barnevernstjenesten ikke i samme grad finner det nødvendig å gripe inn og overta omsorgen for disse barna, eller at barnevernsarbeidere "er redde for å gå inn i" innvandrerfamilier på samme måte som de gjør i norske familier. En undersøkelse med utgangspunkt i SSBs barnevernsstatistikk for årene 1990 og 1991 (Hagen og Qureshi 1994 og 1996)

bekreftet den samme klare vektlegging på forebyggende tiltak overfor innvandrerbarn og relativt få omsorgsovertakelser. Disse funnene står imidlertid i motstrid til en engelsk undersøkelse (Barn 1993) som viser at det er en lavere terskel for at innvandrerbarn blir meldt til barnevernet, og at innvandrerbarn raskere kommer under omsorg.

Vi vet at i gruppen utenlandsadopterte barn hadde få tiltak fra barnevernet. Det ser imidlertid ut til at når barnevernstjenesten først kommer inn med hjelp til disse familiene, så blir det aktuelt med "tyngre" barnevernstiltak, som barnevernsinstitusjon og fosterhjem (Kalve 1998). Hvert femte barn med barnevernstiltak i denne gruppen (20 prosent) hadde plass i fosterhjem, og hvert åttende var plassert i en barnevernsinstitusjon. Fosterhjem og barnevernsinstitusjon ligger her som nummer to og fem på listen over de hyppigst brukte tiltakene for utenlandsadopterte barn. Dette er tiltak som viser tilbake på en konfliktfylt hjemmesituasjon, hvor løsningen er blitt å plassere barnet utenfor hjemmet.

4.4. Bruk av ettervernstiltak

Barnevernet setter langt oftere inn ettervernstiltak, dvs. forlenger eksisterende tiltak etter fylte 18 år, til ungdom med flyktningbakgrunn og utenlandsadopterte, enn til "norske" ungdommer. Klientraten blant 18- og 19-åringer i disse gruppene var henholdsvis 33 og 19 pr. 1 000, mot 7 pr. 1 000 blant "norske" i samme aldersgruppe (se figur 3.2). En forklaring på forskjellen i bruk av ettervernstiltak kan være at en ungdom med flyktningbakgrunn og utenlandsadopterte har få familienettverksressurser å støtte seg til hvis det først skjærer seg i forhold til foreldrene. En annen forklaring kan være at enkelte ungdommer med flyktningbakgrunn kom til Norge som 'enslig mindreårig asylsøker', og av den grunn krever en tett oppfølging fra barnevernets side. Når det gjelder gruppen barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder har denne en klientrate blant 18- og 19-åringer på 13 pr. 1 000, som er nær det dobbelte av klientraten blant "norske" barn. Innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn har en klientrate blant 18- og 19-åringer som er mer lik den vi finner blant "norske" 18- og 19-åringer.

5. Ulike grunner til å iverksette barnevernstiltak

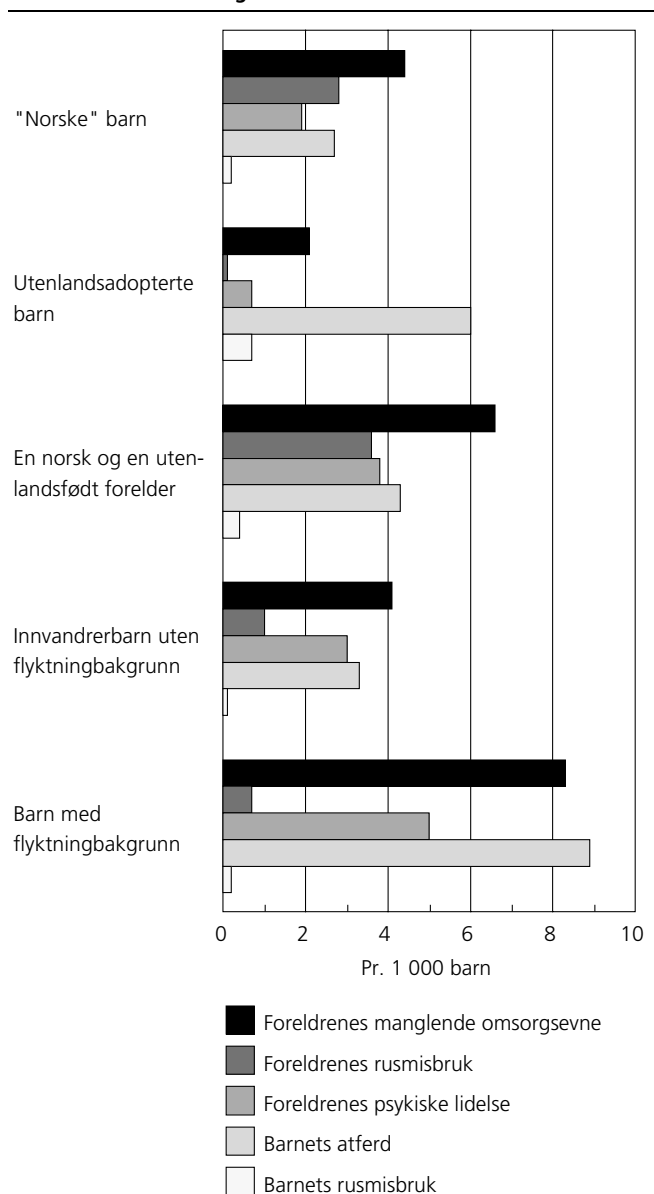
Barnevernet, som både har en kontroll- og hjelpefunksjon, har tradisjonelt vært rettet inn mot hjelp til barn fra ressursvake hjem. Manglende omsorgsevne hos foreldrene, og problemer knyttet til rusmisbruk, har ofte stått i fokus for barnevernets arbeid. Adoptivforeldre til utenlandsadopterte barn kommer derfor i en litt annen kategori, ettersom disse allerede er blitt vurdert som ressurspersoner med gode muligheter til å oppdra barn. Det er derfor rimelig å anta at vi her vil finne andre grunner til å iverksette barnevernstiltak enn overfor "norske" barn. Barnevernsstatistikken skiller i dag mellom 13 ulike grunner til å iverksette tiltak for barn og unge, og her kan flere alternativer være krysset av i samme sak. Vi skal i fortsettelsen konsentrere oss om fordelingen av seks av grunnene, hvor tre kan knyttes til foreldrene, og to til barnets/ungdommens fungering. Den siste kategorien *'forholdene i hjemmet, særlige behov'* sier oss lite om hva problemene gjelder, men tas med fordi det er den som oftest er krysset av som grunnlag for vedtak.

Kategorien *'forholdene i hjemmet, særlige behov'* viser til en situasjon hvor barnevernstjenesten finner det riktig å sette inn hjelpetiltak i hjemmet etter BVL § 4-4. Ser vi alle barneverns klientene samlet var denne kategorien krysset av som grunn i fire av ti tilfeller. For utenlandsadopterte barn noe sjeldnere, dvs. i hver tredje sak, og for innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn noe oftere, i vel halvparten av sakene.

5.1. Foreldrenes manglende omsorgsevne

'Foreldrenes manglende omsorgsevne' viser til en langt mer alvorlig situasjon. Her stilles det spørsmålsteget ved om foreldrene er i stand til å gi barnet den nødvendige omsorg. Dersom barnevernstjenesten ikke makter å skape tilfredsstillende oppvekstforhold for barnet ved bruk av hjelpetiltak i hjemmet, vil det i disse sakene være aktuelt å plassere barnet utenfor hjemmet. Når denne kategorien er krysset av ligger hovedtyngden av problemene hos foreldrene, og kan ikke tilskrives barnets atferd.

Figur 5.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter barnas bakgrunn og grunn for iverksetting av tiltak. Pr. 31.12.1996

Kilde: Prosjektet Innvandrerbarn i barnevernet, Statistisk sentralbyrå

I gruppen "norske" barn var *'foreldrenes manglende omsorgsevne'* krysset av for hvert fjerde barn med tiltak (26 prosent). Av figur 5.1 ser vi at det gjaldt 4,4 pr. 1 000 barn med to norskfødte foreldre. Av barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder og barn med flyktningbakgrunn hadde til sammenligning 6,6 og 8,3 pr. 1 000 barn foreldre som etter barnevernstjenestens vurdering hadde manglende omsorgsevne. For utenlandsadopterte barn, og innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn var foreldrenes manglende omsorgsevne krysset av i henholdsvis én av seks (16 prosent) og én av sju tilfeller (15 prosent). Utenlandsadopterte barn ligger klart lavest når det gjelder antall barn med foreldre med manglende omsorgsevne, bare 2,1 pr. 1 000 barn under 20 år.

Foreldre med rusproblemer ...

Ser vi alle gruppene samlet var *'foreldrenes rusmisbruk'* krysset av som grunn for vedtak i én av sju barnevernssaker (15 prosent). Totalt omfattet dette vel 3 100 barn med tiltak ved utgangen av 1996. Vi finner imidlertid store forskjeller mellom gruppene, ettersom det bare er blant "norske" barnevernsbarn, og barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder at *'foreldrenes rusmisbruk'* ofte var krysset av som grunn (se figur 5.1). I førstnevnte gruppe hadde 2,8 pr. 1 000 barn foreldre med rusproblemer, og 3,6 pr. 1 000 barn blant de med en norsk og en utenlandsfødt forelder. Blant utenlandsadopterte barn, innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn og barn med flyktningbakgrunn var *'foreldrenes rusmisbruk'* svært sjelden oppgitt som grunnlag for vedtak.

... og/eller psykiske lidelser

Psykisk lidelse hos en av foreldrene kan resultere i manglende omsorgsevne overfor barn. Ved utgangen av 1996 var dette oppgitt som grunnlag for vedtak i én av ti barnevernssaker (11 prosent) og totalt omfattet dette nær 1 900 barn med tiltak. Av figur 5.1 ser vi at *'foreldrenes psykiske lidelse'* oftere oppgis som grunn for vedtak hos barn med flyktningbakgrunn, barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder, og innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn, enn for "norske" barn. Blant utenlandsadopterte barn er *'foreldrenes psykiske lidelse'* sjelden krysset av som et hyppig problem.

5.2. Barnets atferd (sosialt avvik, kriminalitet)

Ser vi alle gruppene samlet var *'barnets atferd'* krysset av som grunn for vedtak i én av sju barnevernssaker (15 prosent). Totalt omfattet dette nær 3 300 barn med tiltak ved utgangen av 1996, og berører 2,9 pr. 1 000 barn under 20 år. Kategorien kan imidlertid dekke mange ulike forhold. I en undersøkelse (Storvoll 1997) ble barnevernet bedt om å beskrive barn og unge med alvorlige atferdsvansker, og følgende momenter ble tatt med i beskrivelsen: kriminalitet, vold, skadeverk, stjeling/nasking, rusbruk, stikker hjemmefra, konflikt med hjemmet, konflikt med

omgivelsene, skoleskulk/"dropout", svak sosial fungering, aggressivitet og utagering.

Det er store forskjeller mellom gruppene når det gjelder hvor framtreddende *'barnets atferd'* er for igangsetting av barnevernstiltak. Av figur 5.1 ser vi at barn med flyktningbakgrunn og utenlandsadopterte barn, ligger langt over gjennomsnittet med henholdsvis 8,9 og 6,0 pr. 1 000 barn 0-19 år. For utenlandsadopterte er *'barnets atferd'* sågar den grunnen som oftest er krysset av, og langt oftere oppgitt som grunn enn f.eks. *'foreldrenes manglende omsorgsevne'*. For "norske" barn var *'barnets atferd'* relativt sjelden krysset av som grunnlag for vedtak, her var både *'foreldrenes manglende omsorgsevne'* og *'foreldrenes rusmisbruk'* oftere oppgitt som grunn. Noe forenklet kan vi si at barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder har tilnærmet samme fordelingsmønster som det vi finner blant "norske" barn, bortsett fra at nivået, dvs. antall berørte barn pr. 1 000, ligger klart høyere.

'Barnets rusmisbruk' opptrer sjelden som grunn. Bare for 1 prosent av de som mottok tiltak ved utgangen av 1996 var dette alternativet krysset av. Til sammenligning var *'foreldrenes rusmisbruk'* krysset av i 15 prosent av sakene. Utenlandsadopterte barn ligger imidlertid noe høyere enn de andre gruppene, men som før sagt, *'barnets rusmisbruk'* er sjelden oppgitt som grunn for barnevernstiltak.

6. Endringer fra 1995 til 1996

Det er vanskelig å si noe sikkert om hvilke utviklings-trekk som preger de fem gruppene av barneverns-klienter, ettersom analysen bare omfatter to årganger av barnevernsstatistikken. Vi skal likevel se på noen endringer *innen* og *mellom* de fem analysegruppene fra 1995 til 1996.

Ser vi alle gruppene samlet var det 7 800 flere barn i alderen 0-19 år bosatt i Norge ved utgangen av 1996, sammenlignet med året før. Dette gir en økning i befolkningstallet på 0,7 prosent. I samme tidsrom økte antall barnevernsklienter med ca. 400, som en økning på 2 prosent.¹¹

6.1. Økt bruk av hjelpetiltak

At det totale antall barnevernsklienter økte med 2 prosent, er et resultat av at antall barn som *bare* mottok hjelpetiltak har økt. Tallet på barn under omsorg gikk i samme periode ned. Sett i forhold til barn under 20 år var det ved utgangen av 1995 og 1996, henholdsvis 14,2 og 14,7 pr. 1 000 barn, som mottok hjelpetiltak.

En gjennomsnittlig økning på 0,5 pr. 1 000 barn under 20 år. Hovedmønsteret, etter innføringen av ny barnevernslov i 1993, har vært økt bruk av hjelpetiltak. Av tabell 6.1 ser vi at barn med flyktningbakgrunn har en spesielt stor økning med 3,2 pr. 1 000 barn. Også blant barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder økte bruken av hjelpetiltak en del, her var økningen på 1,8 pr. 1 000 barn. For gruppene "norske" barn, og innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn, registrerer vi bare små endringer. Utenlandsadopterte barn derimot bryter klart med hovedmønsteret, her gikk antall barn med hjelpetiltak ned med 0,8 pr. 1 000, fra 1995 til 1996.

6.2. Færre barn under omsorg

Et annet sentralt mønster er at tallet på barn under omsorg har gått ned hvert år siden 1993 (Statistisk sentralbyrå 1999). Ser vi alle gruppene samlet sank tallet på barn under omsorg fra 4,5 til 4,3 pr. 1 000 barn fra 1995 til 1996. Mønsteret gjelder imidlertid ikke for alle analysegruppene. Utenlandsadopterte

Tabell 6.1. Andel barn med barnevernstiltak pr. 1 000 barn 0-19 år, etter bakgrunn og tiltak. Pr. 31.12.1995 og 31.12.1996. Endringer

		Barn med to norskfødte foreldre	Utenlands- adopterte barn	Barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder	Innvandrerbarn uten flyktning- bakgrunn	Barn med flyktning- bakgrunn	Alle
Hjelpetiltak	1995	12,7	10,9	21,5	23,4	50,7	14,2
pr. 1 000 barn	1996	13,0	10,1	23,3	23,3	53,9	14,7
Endring fra 1995 til 1996		+0,3	-0,8	+1,8	-0,1	+3,2	+0,5
Omsorgstiltak	1995	4,3	2,1	6,6	2,9	9,1	4,5
pr. 1 000 barn	1996	4,2	3,0	5,9	2,3	8,4	4,3
Endring fra 1995 til 1996		-0,1	+0,9	-0,7	-0,6	-0,7	-0,2
Barn med tiltak	1995	17,0	13,0	28,1	26,3	59,8	18,7
pr. 1 000 barn	1996	17,2	13,1	29,2	25,6	62,3	19,0
Endring fra 1995 til 1996		+0,2	+0,1	+0,3	-0,7	+2,5	+0,3

¹¹ Det offisielle tallet på barn med barnevernstiltak ved utgangen av året var 21 505 i 1996 og 21 142 i 1995. I analysene av de to årgangene er personer med ufullstendig personnummer utelatt så

her blir antall barn med tiltak ved utgangen av året 21 397 i 1996 og 20 960 i 1995.

barn skiller seg her ut som den eneste gruppa som hadde flere barn under omsorg ved utgangen av 1996, enn året før. Her steg andelen, som for øvrig var den laveste blant de fem analysegruppene i 1995, fra 2,1 til 3,0 pr. 1 000 barn under 20 år. I alle de andre analysegruppene gikk tallet på barn under omsorg ned. Størst nedgang finner vi blant barn med flyktningbakgrunn og barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder, de to gruppene som hadde høyest nivå i 1995 når det gjelder barn under omsorg pr. 1 000 barn. For begge gruppene registrerer vi en nedgang på 0,7 pr. 1 000 barn. Innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn har en nesten tilsvarende nedgang, 0,6 pr. 1 000 barn, og nedgangen i antall barn under omsorg er lik blant førstegenerasjons- og andregenerasjonsinnvandrerbarn. Innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn var ved utgangen av 1996, den analysegruppen med færrest barn under omsorg, dvs. 2,3 pr. 1 000 barn.

7. Hva kan den logistiske regresjonsanalysen gi svar på?

Det er de samme variablene som vi før har behandlet i de bivariate analysene i kapittel 3, som inngår i modellen i den logistiske regresjonsanalysen. Dvs.

følgende bakgrunnsvariabler: kjønn, alder, familietype, bosted, barnas bakgrunnskategori og landbakgrunn (se ramme på neste side).

Tabell 7.1. Effekten av forskjellige kjennemerker ved barna som påvirker sjansen for at de er registrerte som barneverns klienter ved utgangen av 1996. Multipl logistiske regresjon

	Regresjonskoeffisient	Oddsforhold	Kjikkvadrat
Familietype			44 009 ***
Andre (enslige mindreårige)	5,34 ***	208,58	
Enforelder	2,23 ***	9,27	
Samboende foreldre	0,52 ***	1,69	
Giftede foreldre	0	1	
Alder			4 215 ***
18-19 år	-2,64 ***	0,07	
13-17 år	-0,01	0,99	
7-12 år	0,08 ***	1,08	
0-6 år	0	1	
Landbakgrunn			293 ***
Norden (+ Norge)	-0,01	0,99	
Europa (+ Norden og Tyrkia)	-0,04	0,96	
Afrika	0,40 ***	1,49	
Asia (+Tyrkia)	0,60 ***	1,83	
Mellom- og Sør-Amerika	-0,06	0,94	
Nord-Amerika, Oseania	-0,32	0,73	
Norge	0	1	
Bakgrunn			282 ***
Utenlandsadoptert	-0,27	0,76	
En norsk og en utenlandsfødt forelder	0,21	1,23	
Begge foreldre innvandrere	-0,14	0,87	
Flyktningbakgrunn	0,69 ***	2,00	
Norske foreldre	0	1	
Kjønn			260 ***
Gutter	0,24 ***	1,28	
Jenter	0	1	
Bosted			167 ***
Bor utenfor storby	0,33 ***	1,39	
Storbyer	0,23 ***	1,26	
Oslo	0	1	

Antall observasjoner (N) = 1 127 920 personer.

* p < 0,05

** p < 0,01

*** p < 0,001.

Logistisk regresjonsanalyse

Vi bruker logistisk regresjonsanalyse i denne undersøkelsen for å finne fram til hvilke kjennemerker ved barna som har størst betydning for sjansen for at de er registrerte som barneverns klienter med tiltak ved utgangen av 1996 i datamaterialet. Den logistiske regresjonsanalysen omfatter hele befolkningen 0-19 år og responsvariabelen som er todelt, skiller mellom å være registrert som barneverns klient versus å ikke være barneverns klient ved utgangen av 1996.

Oddsforhold beregnes på grunnlag av regresjonskoeffisienten, og angir hvor mye større sjansen er for å være registrert som barneverns klient ved en verdi på en forklaringsvariabel i forhold til den valgte referanseverdien, når alle andre forhold som inngår i modellen holdes konstant. Referanseverdien på alle forklaringsvariabler er 1. Verdier som gir oddsforhold større enn 1, angir større sjanse for å være barneverns klient enn referansegruppen, mens verdier som gir oddsforhold mindre enn 1 betyr lavere sjanse.

Størrelsen på kji kvadratet er et mål på hvor signifikant kjennemerket er. Kji kvadratverdiene kan også løselig indikere hvilken betydning kjennemerket har, og brukes i tabell 7.1 til å rangere effekten av variablene.

Familietype er den av bakgrunnsvariablene som framstår med størst forklaringskraft når det gjelder "sjansen" for å motta barnevernstiltak (se tabell 7.1). Dernest følger alder, landbakgrunn, barnas bakgrunnskategori, kjønn og bosted i nevnte rekkefølge. Ingen av bakgrunnsvariablene i den multivariate modellen er uten forklaringskraft.

Den logistiske regresjonsanalysen bekrefter stort sett funnene fra de bivariate tabellanalysene. Barn av aleneforeldre har langt høyere odds for å motta barnevernstiltak, enn barn som bor sammen med gifte foreldre (oddsforhold 9,27:1). Også barn med samboende foreldre har noe større sjanse for å motta barnevernstiltak enn barn med gifte foreldre (oddsforhold 1,69:1).

I modellen er variabelen *alder* inndelt i fire kategorier, og gruppen 'barn i førskolealder 0-6 år' er valgt som referansegruppe. Variabelen kommer samlet ut med stor effekt (stor variasjon), da personer i gruppen '18- og 19-åringer' langt sjeldnere står registrerte som barneverns klienter sammenlignet med barn i de andre alderskategoriene. For barn i de tre andre alderskategoriene er det bare små forskjeller i "sjansene" for å bli barneverns klient, sjøl om 'skolebarn 7-12 år' har en signifikant høyere sjanse enn 'førskolebarn 0-6 år' for å motta barnevernstiltak (oddsforhold 1,08:1).

Av de fem analysegruppene skiller barn med flyktningbakgrunn og utenlandsadopterte barn seg klart ut. Førstnevnte gruppe har dobbelt så høye odds for å motta barnevernstiltak som referansegruppen, som her er "norske" barn, (oddsforhold 2,00:1). Utenlandsadopterte barn tilhører derimot den gruppen som har lavest sjanse for å bli barneverns klienter (oddsforhold 0,76 :1) sammenlignet med "norske" barn. Vi får ellers bekreftet at innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn ikke skiller seg vesentlig fra "norske" barn når det gjelder "sjansen" for å motta barnevernstiltak (oddsforhold 0,76:1), og at barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder riktignok har noe større "risiko" for å bli barneverns klienter enn "norske" barn (oddsforhold 1,26:1), men heller ikke denne forskjellen mellom gruppene er signifikant.

Den multivariate analysen viser noe overraskende at asiatiske barn har størst "sjanse" for å bli barneverns klienter, og større enn afrikanske barn, når det blir korrigert for de andre forklaringsvariablene i modellen. Tilsvarende har barn i "resten av landet" høyere odds for å bli barneverns klienter enn barn bosatt i "andre storbyer" og i Oslo. Bosted er imidlertid den forklaringsvariabelen i modellen som har minst forklaringskraft når det gjelder "sjansen" for å bli barneverns klient.

Det er to grupper som skiller seg klart ut; barn av enforelderfamilier og innvandrerbarn med flyktningbakgrunn. Felles for disse er at de ofte kommer dårlig ut når det gjelder økonomiske levekår. Gruppen innvandrerbarn med flyktningbakgrunn står i tillegg i en særstilling ved at de den første tiden etter ankomst til Norge, vil være avhengig av sosialkontoret for å klare seg. Dermed kommer de også lettere i barnevernets søkelys enn andre, fordi sosialkontoret krever grundig innsyn i familiesituasjonen før hjelp blir gitt. Denne undersøkelsen mangler imidlertid opplysninger om familienes økonomi og levekår, og vi kan derfor verken bekrefte eller avkreftede en eventuell sammenheng mellom andel barneverns klienter og lav familieinntekt. De relativt høye klientratene i gruppen barn med flyktningbakgrunn kan utvilsomt også skyldes andre forhold enn dårlig økonomi. Samtlige barn kommer fra land som er eller har vært i krig eller i en krigslignende situasjon. Mange kan ha hatt traumatiske opplevelser. I tillegg får de den merbelastning det er å skifte land, språk, bosted, miljø, og ikke minst tapet av nære venner. Iverksetting av hjelpetiltak, som støttekontakt, barnehageplass, fritidsaktiviteter o.l., vil derfor lett kunne forsvares som fornuftige tiltak i en integreringsprosess overfor en "sårbar" gruppe i befolkningen.

Undersøkelsen viser at innvandrerbarn uten flyktningbakgrunn oftere er gjenstand for barnevernstiltak enn "norske" barn, men at langt færre kommer under omsorg. Det er særlig hjelpetiltak som barnehage, støttekontakt og besøkshjem som iverksettes for innvandrerbarn. Med andre ord billige forebyggende tiltak sammenlignet med dyre fosterhjems- og

institusjonsplasser, som er langt mer vanlige tiltak overfor "norske" barn.

Den høye klientraten hos barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder er et annet sentralt funn. Funnet må ses i sammenheng med at seks av ti barnevernsbarn i denne gruppen bodde i enforelderfamilier, med andre ord en "sårbar" familietype som ofte kommer dårlig ut når det gjelder økonomiske levekår. At barn med en norsk og en utenlandsfødt forelder i tillegg har en klart høyere omsorgsrate enn "norske" barn gjør det spesielt viktig å få kartlagt levekårene for denne gruppen, for på den måten å fange opp hvilke særegne problemer disse barna måtte ha å stri med. Kanskje vil begrepene marginalitet og rasisme kunne bidra til en forståelse av deres oppvekstforhold?

Referanser

Barn, Ravinder (1993): "Black and white Child Care Careers: A different reality" i Marsh & Triseliotis: *Prevention and Reunification in Child Care*, BAAF, London.

Cederblad, Marianne mfl. (1993): God psykisk hälsa hos utländska adoptivbarn, *Läkartidningen* 90, 16, 1537-1542.

Flaatten, Even (1983): *Barnevernsklinter og sosial bakgrunn*, Rapporter 83/14, Statistisk sentralbyrå.

Hagen, Gerd og Naushad Ali Quershi (1994): *Barnevernets m te med etniske minoriteter*, NKSH-rapport 94-1, Oslo.

Hagen, Gerd og Naushad Ali Qureshi (1996): *Etnisitet i sosialt arbeid*, Oslo: Tano Aschehoug.

Jensen, An-Magritt og Sten-Erik Clausen (1997): Det risikable samboerskapet, Kronikk i *Dagbladet* den 22.3.1997.

Kalve, Trygve (1997): Flyktningbarn mottar oftest hjelp. *Samfunnsspeilet* 1997, 3, Statistisk sentralbyrå, 10-19.

Kalve, Trygve (1998): Utenlandsadopterte barn sjelden i barnevernet, *Samfunnsspeilet* 1998, 6, Statistisk sentralbyrå, 40-44.

Nicolaysen, J rgen (1998): Utenlandsadopterte ungdom n r langt i skolesystemet, *Samfunnsspeilet* 1998, 2, Statistisk sentralbyrå, 30-33.

Seltzer, Michael (1976): *Rasisme, marginalitet og det adopterte utenlandske barn i Norge*, vedlegg til NOU (1976:55) Adopsjon og adopsjonsformidling, Universitetsforlaget.

St.meld. nr. 17 (1996-1997): *Om innvandring og det flerkulturelle Norge*, Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1997.

Statistisk sentralbyrå (1999): *Sosialstatistikk 1997*, NOS C 519.

Storvoll, Elisabet (1997): *Barn og unge med alvorlige atferdsvansker: Hvem er de, og hvilken hjelp blir de tilbudt?* NOVA-rapport 21/1997.

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter*Recent publications in the series Reports*

Merverdiavgift på 23 prosent kommer i tillegg til prisene i denne oversikten hvis ikke annet er oppgitt

- 98/12 D. Roll-Hansen: Informasjonsteknologi i lærerutdanninga. 1998. 56s. 115 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4554-0
- 98/13 A. Langørgen: Virkninger av lokalt bosettingsmønster på kostnader i kommunal tjenesteyting. 1998. 32s. 100 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4555-9
- 98/14 Ø. Landfald og M. Bråthen: Evaluering av ordinære arbeidsmarkedstiltak: Dokumentasjon og analyse. 1998. 53s. 115 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4561-3
- 98/15 T.I. Tysse og N. Keilman: Utvandring blant innvandrere 1975-1995. 1998. 160s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4581-8
- 98/16 S. Blom: Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge. 1998. 81s. 115 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4582-6
- 98/17 J. Epland: Endringer i fordelingen av husholdningsinntekt 1986-1996. 1998. 65s. 115 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4584-2
- 98/18 K. Lund: Inntektsfordelinga i den norske landbruksbefolkninga og fordelingseffektar av direkte støtteordningar. 1998. 46s. 100 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4585-0
- 98/19 H.K. Reppen: Bruk av folkebibliotek 1998. 1998. 46s. 115 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4586-9
- 98/20 Ø. Landfald og M. Bråthen: Registerbasert evaluering av ordinære arbeidsmarkedstiltak 1996: Overgang til jobb og utdanning. 1998. 48s. 100 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4596-6
- 98/21 J. Møen: Produktivitetsutviklingen i norsk industri 1980-1990 - en analyse av dynamikken basert på mikrodata. 1998. 85s. 115 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4597-4
- 98/22 K. Flugsrud og G. Haakonsen: Utslipp til luft fra utenlandske skip i norske farvann 1996 og 1997. 1998. 37s. 100 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4599-0
- 98/23 E. Nørsgaard: The Norwegian Balance of Payments: Sources and methods. 1998. 72s. 115 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4600-8
- 98/24 H. Hungnes: Imperfeksjoner i kapital-markedet. 1998. 37s. 100 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4602-4
- 98/25 T. Løwe: Levekår i landbruket: En studie av landbruksbefolkningens levekår. 1998. 181s. 220 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4603-2
- 99/1 A.C. Hansen: Fremskrivning av støybelastning for veitrafikk. 1999. 31s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4659-8
- 99/2 T.W. Bersvendsen, J.L. Hass, K. Mork og B.H. Strand: Ressursinnsats, utslipp og rensing i den kommunale avløpssektoren, 1997. 71s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4663-6
- 99/3 P. Boug: Modellering av faktoretterspørsel. 1999. 60s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4665-2
- 99/4 R. Jensen: Beregning av usikkerhet for boligprisindeksene på grunn av frafall. 1999. 25s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4669-5
- 99/5 K.E. Rosendahl: Vurdering av skadefunksjonsmetoden til bruk på vegprosjekt - en case-studie. 1999. 38s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4670-9
- 99/6 A.G. Hustoft, H. Hartvedt, E. Nymoen, M. Stålnacke og H. Utne: Standard for økonomiske regioner: Etablering av publiseringsnivå mellom fylke og kommune. 1999. 76s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4671-7
- 99/7 T. Lappegård: Regionale variasjoner i fruktbarheten i Norge. 1999. 88s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4673-3
- 99/8 B. Halvorsen, B.M. Larsen og R. Nesbakken: Energibruk i husholdningene 1974-1995: En dokumentasjon av mikrodata etablert for økonomiske formål innenfor prosjektet "Fleksibel energibruk i husholdningene. 1999. 33s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4676-8
- 99/9 H. Medin: Valg av måleenhet i verdsetting av miljøgoder: Empiriske eksempler. 1999. 45s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4677-6
- 99/10 R. Jensen: Kvadratmeterpriser for flerbolig-hus. 1999. 22s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4679-2